

ШЫН

№ 13
(18288)

2013 чылдың
ФЕВРАЛЬ 1,
пятница

Садар өртээ
5 рубль

mail: shyntuva@mail.ru; shyntuva@yandex.ru;

НИИТИЛЕЛ-ПОЛИТИКТИГ СОЛУН

http://shyn.ru

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ХООЙЛУЛАРЫ

Тускай үндүрүлгө

«Тыва Республикада муниципалдыг тургузугнуң төлээлекчи органының туттарының, тус чер бот-башкарылгазының соңгулдалыг албан-дужаал-кижизиниң соңгулдаларының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кириериниң дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи)
2012 чылдың декабрь 25-те хүлээп алган

1 чүүл

2011 чылдың август 22-де № 781 ДХ-1 Тыва Республикада муниципалдыг тургузугнуң төлээлекчи органының депутаттарының, тус чер бот-башкарылгазының соңгулдалыг албан-дужаалдыг кижизиниң соңгулдаларының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга («Тувинская правда», 2011 чылдың август 24-те; 2012 чылдың февраль 19-та; «Шын», 2011 чылдың август 19-та; 2012 чылдың апрель 19-та) дараазын өскерилгелерни кириер:

1) 4-кү чүүлде:

1) 1 кезээн дараазында эдилге-биле би-

1. Тус чер бот-башкарылгазының төлээлекчи органын (тус чер бот-башкарылгазының төлээлекчи органының департаментин), соңгулдалыг албан-дужаалдыг черни соңгуур хуусааны база айыткан төлээлекчи органын (төлээлекчи органын департаментин), соңгулдалыг албан-дужаалдыг кижизиниң соңгулдаларының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга («Тувинская правда», 2011 чылдың август 24-те; 2012 чылдың февраль 19-та; «Шын», 2011 чылдың август 19-та; 2012 чылдың апрель 19-та) дараазын өскерилгелерни кириер:

1) 4-кү чүүлде:

1) 1 кезээн дараазында эдилге-биле би-

1. Тус чер бот-башкарылгазының төлээлекчи органын (тус чер бот-башкарылгазының төлээлекчи органының департаментин), соңгулдалыг албан-дужаалдыг черни соңгуур хуусааны база айыткан төлээлекчи органын (төлээлекчи органын департаментин), соңгулдалыг албан-дужаалдыг кижизиниң соңгулдаларының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга («Тувинская правда», 2011 чылдың август 24-те; 2012 чылдың февраль 19-та; «Шын», 2011 чылдың август 19-та; 2012 чылдың апрель 19-та) дараазын өскерилгелерни кириер:

1) 4-кү чүүлде:

1) 1 кезээн дараазында эдилге-биле би-

а) 2 кезээн дараазында эдилге-биле бижиер:

«2. Тус чер бот-башкарылгазының төлээлекчи органынче (тус чер бот-башкарылгазының төлээлекчи органының департаментин), соңгулдалыг албан-дужаалдыг кижизиниң соңгулдаларының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга («Тувинская правда», 2011 чылдың август 24-те; 2012 чылдың февраль 19-та; «Шын», 2011 чылдың август 19-та; 2012 чылдың апрель 19-та) дараазын өскерилгелерни кириер:

1) 4-кү чүүлде:

1) 1 кезээн дараазында эдилге-биле би-

б) 3 кезээнге «бо чүүлдүн 6 кезээ-биле көрдүнгөн соңгулдаларны томуйлаарының хуусааларын барымдаалап, чоокку үеде эрттирер Тыва Республиканың Баштыңының — Чазаның Даргазының хуусаа бетинде соңгулдаларында аңгыда, ындыг хуусаа бетинде бүрүн эргелерни соксатканының соонда «сентябрьның ийи дугаар улуг-хүнү» деп сөстөрни немээр;

в) 5 кезээн дараазында эдилге-биле бижиер:

«5. Соңгулдаларда бадылаашкынны чүгле улуг-хүнде томуйлаан бооп болур. Бадылаашкынны ажил хүнү эвес байырлал хүнүнде, оон мурнунда хүнде, ажил хүнү эвес байырлал хүнүнүн дараазында хүнде база доктааткан чурум езугаар ажил хүнү кылдыр чарлаан улуг-хүнде эрттирерин чөпшээрес. Бир эвес соңгулдалар томуйлаар ужурул турган сентябрьның ийи дугаар улуг-хүнү ажил хүнү эвес байырлал хүнү-биле, азы ажил хүнү эвес байырлал хүнүнүн мурнунда хүн-биле, азы ажил хүнү эвес байырлал хүнүнүн дараазында хүнү-биле дакпырлажып турар, азы сентябрьның ийи дугаар улуг-хүнүн доктааткан чурум езугаар ажил хүнү кылдыр чарлаан болза, соңгулдаларны сентябрьның үш дугаар улуг-хүнүнде эрттирерин томуйлаар.»

3) 8-ки чүүлдүн 2 база 3 кезектерин дараазында эдилге-биле бижиер:

«2. Чаңгыс мандаттыг болгаш (азы) хөй мандаттыг соңгулда округтарын «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң база референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлунун 16 чүүлүнүн 10 пунктузу-биле дүүштүр чогуур девискээрде бүртүктеткен соңгукчуларның санының дугайында медээлерге үндезилеп, он чыл хуусаада тургузар. Муниципалдыг тургузугнуң төлээлекчи органынче соңгулдалар организастап турар муниципалдыг (девискээр) соңгулда комиссиязы чаңгыс мандаттыг болгаш (азы) хөй мандаттыг соңгулда округтарының схемазын тодарадыр, ында оларның кызыгаарлары демдеглеттинген, административтиг-девискээр хемчеглериниң, азы муниципалдыг тургузугларның, азы соңгулда округу бүрүнчө кирип турар чурттакчылыг черлерниң даңзызы тодарадгы (бир эвес соңгулда округунче административтиг-девискээр тургузуунун, азы муниципалдыг тургузугнуң, азы чурттакчылыг черниң девискээриниң кезээ кирип турар болза, схемага ол административтиг-девискээр хемчеглериниң, азы муниципалдыг тургузугнуң, азы чурттакчылыг черниң девискээриниң ол кезээниң кызыгаарлары демдеглеттинген турар ужурул), соңгулда комиссиязының бүрүн эргелерин даңгып каан округ соңгулда комиссиязының азы соңгулда комиссиязының турар чери, соңгулда округу бүрүнчө соңгукчуларның саны айыттыг турар. Чаңгыс мандаттыг болгаш (азы) хөй мандаттыг соңгулда округтарының эгезинде турган схемазын бадылаан хуусаа төнеринге чедир, 80 хонуктан орайтатпайн тодарадыр. Муниципалдыг тургузугнуң чогуур төлээлекчи органы соңгулда округтарының чаа схемазын чаңгыс мандаттыг болгаш (азы) хөй мандаттыг соңгулда округтарының эгезинде турган схемазын бадылаан хуусаа төнеринге чедир, 20 хонуктан орайтатпайн бадылаар, ынаарга соңгулда округтарының кириген схемаларын бадылаарына чедир айыткан орган олче эдилгелер кириер эргелиг.

3. Бир эвес чаңгыс мандаттыг болгаш (азы) хөй мандаттыг соңгулда округтарының чаа схемазы бо чүүлдүн 2 кезээнде айыткан хуусаада, оон иштинде муниципалдыг тургузугнуң төлээлекчи органы чогу-биле холбаштыр бадылаттынмаан болза, ону чогуур соңгулдаларны организастап турар соңгулда комиссиязы бо чүүлдүн 2 кезээнде айыткан хуусаа төнгөн соонда, бир айдан орайтатпайн бадылаар.»

4) 10-гу чүүлде:

а) 1 кезээн дараазында уткалыг домак-биле немээр: «Соңгулда участоктары хамаарышкан девискээрде эрттирер турар шупту соңгулдаларга чаңгыс аай болур.»

б) 2 кезээн дараазында эдилге-биле бижиер:

«2. Соңгулда участоктарын хамаарышкан муниципалдыг (девискээр) комиссиязы-биле дугуржулга езугаар муниципалдыг районун, хоорай округунун тус чер чагыргазының баштыңы «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлунун 16 чүүлүнүн 10 пунктузу-биле дүүштүр соңгулда участогунун девискээринде бүртүктеткен соңгукчуларның санының дугайында медээлерге үндезилеп, участок бүрүнчө соңгукчулар санын үш мундан эвээш эвес кылдыр тургузар. Соңгулда участоктарын тус черниң база өске-

даа байдалдарны өөренип көргени-биле, соңгукчуларга эргежок чугула таарымчалыг байдалдарны тургусканын барымдаалап, беш чыл хуусаада тургузар. Бир эвес соңгукчуларны бүртүктээн (учеттаан) медээлер-биле участокта соңгукчуларның саны үш мун бир чүс кылдыр ажып турар, чок болза бо чүүлдүн 3 кезээ хажыттыг болза, соңгулда участоктарының даңзызын база оларның кызыгаарларын, оларны тургузары көрдүнгөн чурум езугаар ылавылап хынаар. Соңгулда участоктарының даңзызын база оларның кызыгаарларын муниципалдыг тургузугларның кызыгаарларын өскерткени-биле, эде тургусканы-биле, дүжүргени-биле, соңгулда участогунун девискээринде бүртүктеткен соңгукчуларның санының эвээжэни-биле (бежен чедир база оон эвээш) холбаштыр айткан чурум езугаар ылавылап тодарадыр.»

в) 4 кезээнде «бо чүүлдүн 2 кезээ-биле тургускан хуусаада» деп сөстөрни «хоойлуда көрдүнгөн комиссия-биле бадылаашкын хүнүнге чедир 30 хонуктан орай эвэсте оон тургусканы хуусаада» деп сөстөр-биле солуур;

г) 5 кезээнде «кызыгаарларын болгаш дугаарларын» деп сөстөрни «кызыгаарларын (бир эвес соңгулда участогу чурттакчылыг черниң девискээриниң кезээнде тургустунган болза), азы болза чурттакчылыг черлерниң даңзыларын (бир эвес соңгулда участогу чаңгыс азы элээн каш чурттакчылыг черлерниң девискээрлеринде тургустунган болза), дугаарларын» деп сөстөр-биле солуур;

5) 15-ки чүүлдүн 6 кезээниң ийиги абазын дараазында эдилге-биле бижиер:

«Соңгулда комиссиязының чаа кежигүнүн «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң база референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлунун 22 чүүлүнүн 31 база 32 пунктулары-биле көрдүнгөн негелделерни сагывышаан, комиссияларның составтарының курлавырындан Россия Федерациязының Төл соңгулда комиссиязының тургускан чуруму езугаар томуйлаар.»

6) 26-гы чүүлдүн 15 кезээнде:

бирги домакта «соңгаарладыр» деп сөстүн мурнунга «үш айдан хөй эвес хуусаада» деп сөстөрни немээр;

ийиги домакты ап кааптар.

2 чүүл

Бо Хоойлу, ону албан-езузу-биле парлаан хүнден он хонук эрткенде, күштүг болуп кирер.

Тыва Республиканың Баштыңы
Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай
2013 чылдың январь «18»
№ 1760 ДХ-1

«Тыва Республиканың Дээди Хуралының (парламентизиниң) депутаттарының соңгулдаларының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кириериниң дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи)
2012 чылдың декабрь 25-те хүлээп алган

1 чүүл

2011 чылдың ноябрь 28-те № 1031 ДХ-1 «Тыва Республиканың Дээди Хуралының (парламентизиниң) депутаттарының соңгулдаларының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга («Шын», 2011 чылдың февраль 14-те; 2012 чылдың июнь 21-де; «Тувинская

правда», 2011 чылдың февраль 29-та; Тыва Республиканың нормативтиг актылары, 2012 чылдың март 1-де, июнь 19-та) дараазында өскерилгелерни кириер:

1) 4-кү чүүлдүн 7 кезээниң адаанда «а» пунктузун дараазында эдилге-биле бижиер:

15) 56-гы чүүлдүн 17 кеззэнде «э
ериниң» деп сөстөрниң соонга «,

с эфирже үнери чогуур жеребьевканы
тканының соонда, беш хонгаш болур
за, «жеребьевка тырткан хүнде» деп
терни немээр;

16) 64-кү чүүлдүн 2 кезээниң 1 пункту-
да, кандидаттарның республика даңзы-
» деп сөстөрнү ап кааптар;

17) 71-кү чүүлдүн 16 кезээниң бирги до-
н ап кааптар;

18) 82-кү чүүлдүн 2 кезээн дараазында
лге-биле бижир;

«2. Бир эвес Дээди Хуралдың депутат-
ының кол соңгулдалары сентябрының
дугаар улуг-хүнүнде эрткен болгаш ооң
елдерин езугаар Дээди Хурал бүрүн
лиг состав-биле тургустунмаан болза,
п соңгулдаларны кол соңгулдаларда
ылаашкын хүнүнден эгелээш, үш айдан
эвэсте эрттирер. Арткан таварылгалар-
Дээди Хуралдың депутаттарының катап
улдаларын сентябрының ийи дугаар
-хүнүнде, а Россия Федерациязының
ералдыг Хуралының Күрүнэ Думазы-
элчеглиг чыыжының депутаттарының
улдаларын эрттирер чылда ол соңгул-
рда бадылаашкын хүнүнде, чок болза
хүнде, ынчалза-даа катап соңгулдалар
ериниң үндезиннери илереп келген
ен бир чылдан орай эвэсте эрттирер.
п соңгулдалар эрттирер турда, соңгулда
-чорудулгаларының хуусаалары Тыва
убликаның Соңгулда комиссиязының
пир-биле үштүң биринге кызыртыган
болур. Катап соңгулдалар эрттирер
ында шийтирерни ону хүлээп алган хү
үш хонуктан орайтаптайн, албан-езузу-
парлаар ужуруг.»;

3) 88-кү чүүлде:

1 кезээнде «депутаттың бүрүн эрге-

лерин хуусаа бетинде соксаткан хүнден бир
чылдан орай эвэсте эрттирер» деп сөстөрнү
ап кааптар;

б) 2 кезээн дараазында эдилге-биле
бижир;

«2. Дээди Хуралдың депутадының немел-
де соңгулдаларын сентябрының ийи дугаар
улуг-хүнүнде, а Россия Федерациязының
Федералдыг Хуралының Күрүнэ Думазының
элчеглиг чыыжының депутаттарының соң-
гулдаларын эрттирер чылда — ол соңгулда-
ларда бадылаашкын хүнүнде эрттирерин то-
муйлаар. Бир эвес немелде соңгулдаларны,
ооң иштинде бо Хоойлунуң 5 чүүлүнүң 1
кезээ-биле көрдүнгөн хуусааларны барым-
даалааны-биле сентябрының ийи дугаар
улуг-хүнүнде томуйлаары болдунмас болза,
ону чаңгыс мандаттыг соңгулда округунуң
талазы-биле соңгуткан депутаттың бүрүн
эргелери хуусаа бетинде соксаан хүнден
эгелеп бир чылдан орайтаптайн эрттирген
турар ужуруг. Бир эвес депутат бүрүн эр-
гелерин хуусаа бетинде соксаткан таварыл-
гада Дээди Хурал бүрүн эрге чок составтыг
арткан болза, немелде соңгулдаларны
бүрүн эргелери хуусаа бетинде соксаткан
хүнден дөрт айдан орай эвэсте эрттирер,
ынчан соңгулда ажыл-чорудулгаларының
хуусаалары Тыва Республиканың Соңгулда
комиссиязының шийтирер-биле үштүң би-
ринге кызыртыган боол болур.».

2 чүүл

Бо Хоойлу, ону албан-езузу-биле пар-
лаан хүнден он хонук эрткенде, күштүг
болуп кирер.

Тыва Республиканың Баштыңы
Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай

2013 чылдың январь «18»

№ 1751 ДХ-1

Тыва Республиканың чоннарының төөгү-культура салгалын камгалаарының болгаш ажыглаарының дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи)
2012 чылдың декабрь 25-те хүлээп алган

чүүл.

Хоойлунуң таарыштырар чүүлү

Хоойлунуң таарыштырар чүүл бол-
ссия Федерациязының чоннарының
Республиканың девискээринде таа-
ыр тургускан культура салгалының
тилерин (төөгүнүң болгаш культура-
раскаалдары) кадагалаар, ажыглаар,
редир болгаш күрүнэ камгалалының
-биле тыптып турар хамаарылгалар

чүүл. Бо Хоойлуда ажыглап турар
эл билгилер

Хоойлуда ажыглап турар кол-кол
ерни оларны федералдыг хоойлу-
гада ажыглап турары дег, культу-
галының объектилерин кадагалаар,
аар, делгередир болгаш күрүнэ кам-
ның талазы-биле хамаарылгалар-
рыштырып турар ужу-уткаларынга
аар.

чүүл. Культура салгалының объ-
ектин кадагалаар, ажыглаар, дел-
гир болгаш күрүнэ камгалалының
-биле Тыва Республиканың хоой-
улгазы

ьтура салгалының объектилерин
лаар, ажыглаар, делгередир бол-
үрүнэ камгалалының талазы-биле
Республиканың хоойлужудулгазы
Федерациязының Конституциязы-
Россия Федерациязының Хамааты
зиниң, 2002 чылдың июнь 25-те №
«Россия Федерациязының чоннары-
ьтура салгалының объектилериниң
болгаш культура тураскаалдары-
угайында» Федералдыг хоойлунуң
соңгаар - «Россия Федерациязының
ының культура салгалының объек-
ниң (төөгүнүң болгаш культура ту-
дарының) дугайында» Федералдыг
дээн), культура дугайында Россия
циязының Хоойлужудулгаларының
нериниң болгаш Россия Федера-
ың өске-даа нормативтиг хоойлу-
актыларының, Тыва Республиканың
уциязының, Тыва Республиканың
ларының дүрүмнеринге үндезилет-

тинер болгаш бо Хоойлудан база Тыва
Республиканың өске-даа нормативтиг
хоойлу-дүрүм актыларындан тургустунар.

4 чүүл. Культура салгалының объек-
тилерин кадагалаар, ажыглаар, делге-
редир болгаш күрүнэ камгалалының
талазы-биле Тыва Республиканың Баш-
тыңының — Чазаның Даргазының
бүрүн эргелери

Культура салгалының объектилерин ка-
дагалаар, ажыглаар, делгередир болгаш
күрүнэ камгалалының талазы-биле Тыва
Республиканың Баштыңының — Чазаның
Даргазының бүрүн эргелери:

1) культура салгалының объектилерин
кадагалаар, ажыглаар, делгередир болгаш
күрүнэ камгалалының талазы-биле күрүне-
ниң эрге-чагырга органнарының дугуруш-
кан ажылдажылгазын болгаш удур-дедир
ажыл-чорудулгазын хандыраар;

2) культура салгалының онза үнелиг
объектилериниң тургузуун, камгалаарының
болгаш ажыглаарының чурумун тодарады-
ры;

3) культура болгаш төөгү-культура
салгалының адырында күрүнэ политика-
зын ажылдап кылыр болгаш нормативтиг
хоойлу-дүрүмнү таарыштырар талазы-биле
хүлээлгелерни боттандырып турар күүсек-
чи эрге-чагырганың федералдыг органы-
биле дугуржулга езугаар дамчыткан бүрүн
эргелери боттандырып турар, Тыва Рес-
публиканың күүсекчи эрге-чагыргазының
органының удуртукчуларын албан-дужаал-
га томуйлаары болгаш албан-дужаалдан
хостаары;

4) культура болгаш төөгү-культура
салгалының адырында күрүнэ политика-
зын ажылдап кылыр болгаш нормативтиг
хоойлу-дүрүмнү таарыштырар талазы-биле
хүлээлгелерни боттандырып турар күүсек-
чи эрге-чагырганың федералдыг органы-
биле дугуржулга езугаар дамчыткан бүрүн
эргелери боттандырып Тыва Республи-
каның күүсекчи эрге-чагыргазының органы-
ның структуразын бадылаары;

5) федералдыг хоойлулар-биле бол-
гаш Россия Федерациязының норматив-
тиг хоойлу-дүрүм актылары-биле, а ол

ышкаш культура болгаш төөгү-культура
салгалының адырында күрүнэ политика-
зын ажылдап кылыр болгаш нормативтиг
хоойлу-дүрүмнү таарыштырар талазы-биле
хүлээлгелерни боттандырып турар күүсекчи
эрге-чагырганың федералдыг органының,
база массалыг коммуникациялар адырын-
да контроль болгаш хайгаарал талазы-
биле база культура салгалын камгалаар
талазы-биле хүлээлгелерни боттандырып
турар күүсекчи эрге-чагырганың федерал-
дыг органының нормативтиг хоойлу-дүрүм
актылары-биле дүүштүр дамчыткан бүрүн
эргелери боттандырып талазы-биле ажыл-
чорудулганы организаастаары;

б) массалыг коммуникациялар адырын-
да контрольду болгаш хайгааралды чору-
дар талазы-биле база культура салгалын
камгалаар талазы-биле хүлээлгелерни бот-
тандырып күүсекчи эрге-чагырганың феде-
ралдыг органынче дараазында чүүлдерни
өй-шаанда кирирени хандыраары хамаар-
жыр;

бердинген субсидияларны чарыгдааны-
ның дугайында квартал санының отчедун;
дамчыткан бүрүн эргелерге хамаарыш-
кан айтырыглар талазы-биле Тыва Респу-
бликаның күрүнэ эрге-чагыргазының ор-
ганнарының хүлээп ап турар нормативтиг
хоойлу-дүрүм актыларының хоолгаларын;

дамчыткан бүрүн эргелери Тыва Рес-
публиканың күрүнэ эрге-чагыргазының
органнарының долу болгаш шынарлыг
боттандыраары дээш контрольду болгаш
хайгааралды чорударына эргежок чугула
өске-даа документиленни болгаш медээ-
лерни.

5 чүүл. Культура салгалының объек-
тилерин кадагалаар, ажыглаар, делге-
редир болгаш күрүнэ камгалалының та-
лазы-биле Тыва Республиканың Дээди
Хуралының (парламентизиниң) бүрүн
эргелери

Культура салгалының объектилерин ка-
дагалаар, ажыглаар, делгередир болгаш
күрүнэ камгалалының талазы-биле Тыва
Республиканың Дээди Хуралының (парла-
ментизиниң) бүрүн эргелеринге Тыва Рес-
публиканың хоойлуларын хүлээп алыры,
оларже өскерилгелерни болгаш немелде-
лерни кириери, а ол ышкаш оларның күү-
селдези дээш контрольду боттандыраары
хамааржыр.

б чүүл. Культура салгалының объек-
тилерин кадагалаар, ажыглаар, делгере-
дир болгаш күрүнэ камгалалының тала-
зы-биле Тыва Республиканың Чазаның
бүрүн эргелери

Культура салгалының объектилерин ка-
дагалаар, ажыглаар, делгередир болгаш
күрүнэ камгалалының талазы-биле Тыва
Республиканың Чазаның бүрүн эргелерин-
ге:

1) культура салгалының объектилерин
кадагалаар, ажыглаар, делгередир болгаш
күрүнэ камгалалының талазы-биле полити-
каны чорудары;

2) культура салгалының объектилерин
кадагалаар, ажыглаар, делгередир болгаш
күрүнэ камгалалының талазы-биле респуб-
ликаның тускай сорулгалыг программала-
рын бадылаары;

3) культура салгалының объектилерин
кадагалаар, ажыглаар, делгередир бол-
гаш күрүнэ камгалалының талазы-биле
төлээлтеттирген Тыва Республиканың күү-
секчи эрге-чагыргазының органын тодара-
дыры;

4) регионалдыг ужу-дузалыг культура
салгалының объектизин азы тус чер ужу-
дузалыг (муниципалдыг) культура салгалы-
ның объектизин Россия Федерациязының
чоннарының культура салгалының объек-
тилериниң (төөгүнүң болгаш культура ту-
раскаалдарының) чаңгыс аай күрүнэ даң-
зызынче (моон соңгаар — даңзы дээн)
кириериниң дугайында шийтирерни хүлээп
алырының чурумун тодарадыры;

5) регионалдыг ужу-дузалыг культу-
ра салгалының объектилеринге, тус чер
ужур-дузалыг (муниципалдыг) культура
салгалының объектилеринге, культура сал-
галының илередип тыпкан объектилеринге,
төөгү-культураның үнелиг чүүлдерин болуп

турар объектилерге, культура салгалының
объектизиниң демдектери бар объекти-
лерге хамааржыр, а ол ышкаш ажил-агый-
га шингээдип алыр чер участоктарына
хамааржыр күрүнениң төөгү-культура экс-
пертиязының төлөвириниң хемчээлин то-
дарадырының чурумун тургузары;

б) регионалдыг ужу-дузалыг культу-
тура салгалының объектилериниң төөгү-
культура ужу-дузалыг категориязын
өскертириниң чурумун тургузары;

7) регионалдыг ужу-дузалыг культура
салгалының объектилериниң камгалал зо-
наларының кызыгаарларын, регионалдыг
ужур-дузалыг культура салгалының объек-
тилериниң черлерин ажыглаарының чуру-
мун, а ол ышкаш ол зоналарның кызыгаар-
ларына хоорай тудар ажыл-чорудулганың
чурумнарын бадылаары;

8) регионалдыг ужу-дузалыг төөгүнүң
болгаш культураның камгалалдыг черин
организаастаарының чурумун тодарадыры;

9) Тыва Республиканың күрүнэ өнчүзүнде
турар культура салгалының объектилерин-
ге хамаарыштыр чингелделиг аренда өртзөн
болгаш ооң хемчээлдерин тургузары;

10) культура салгалының объекти-
лерин камгалаар федералдыг органын
культура салгалының чидип төне бер-
ген объектизин федералдыг бюджеттиң
акша-хөреңгизинден катап тургузарының
дугайында айтырыын дугуржуру;

11) культура салгалының объектизиниң
девискээринче азы ооң камгалал зонала-
рынга, ооң бүдүн-бүрүнүн болгаш кадага-
лалын хажыдарының айыылы тургустунуп
келген таварылгада, транспорт херексел-
дериниң шимчээшкенин кызыгаарлаары-
ның азы хоруурунун чурумун тургузары;

12) Тыва Республиканың төөгүзүнге
болгаш культуразына (моон соңгаар —
регионалдыг ужу-дузалыг төөгүлүг суур-
лар дээн) онза ужу-дузалыг болуп турар
төөгүлүг суурларның даңзызын, регионал-
дыг ужу-дузалыг төөгүлүг суурларны кам-
галаар чүүлду, регионалдыг ужу-дузалыг
төөгүлүг суурларның девискээриниң кызы-
гаарларын бадылаары;

13) федералдыг хоойлужудулга-биле
болгаш Тыва Республиканың хоойлужу-
дулгазы-биле дүүштүр өске-даа бүрүн эр-
гелери боттандыраар.

7 чүүл. Культура салгалының объек-
тилерин кадагалаар, ажыглаар, делге-
редир болгаш күрүнэ камгалалының
талазы-биле Тыва Республиканың күү-
секчи эрге-чагырга органының бүрүн
эргелери

1. Тыва Республиканың девискээринде
турар культура салгалының объектилерин
кадагалаар, ажыглаар, делгередир бол-
гаш күрүнэ камгалалының талазы-биле
күрүнэ контролон боттандыраар кылдыр
төлээлтеткен культура салгалын камгалаар
күрүнэ органын Тыва Республика тургу-
зар. Культура салгалының объектилерин
камгалаар органын ажыл-чорудулгазы-
ның чурумун болгаш компетенциязын Тыва
Республиканың Чазаның бадылаар дүрү-
мү-биле тодарадыр.

2. Муниципалдыг тургузуг культура
салгалының объектилерин кадагалаар,
ажыглаар, делгередир болгаш күрүнэ кам-
галалын хандыраар сорулга-биле культура
салгалының объектилерин камгалаар ор-
ганнары тургузар эргелиг.

3. Тыва Республиканың культура салга-
лының объектилерин камгалаар органнары
Россия Федерациязының культура салга-
лын камгалаар органнары-биле кады куль-
тура салгалын камгалаар күрүнэ органна-
рының чаңгыс аай системазын тургузар.

4. Тыва Республиканың культура салга-
лының объектилерин камгалаар органнары
Россия Федерациязының культура салга-
лын камгалаарының болгаш ажыглаары-
ның чуруму-биле болгаш дүрүмнери-биле
дүүштүр Россия Федерациязының куль-
тура салгалын камгалаар органнарындан
Россия Федерациязының культура салга-
лына хамаарыштыр оларның бүрүн эрге-
лериниң чамдызын алыр эргелиг.

5. Тыва Республиканың культура сал-
галының объектилерин камгалаар орган-

тус чер (муниципалдыг) уjur-дузалыг культу-
ра салгалының объектизин
зыже кириеринин дугайында шийт-
ни хүлээп алырының чуруму

1. Регионалдыг уjur-дузалыг культу-
ра салгалының объектизин база тус чер (му-
ниципалдыг) уjur-дузалыг культу-
ра салгалының объектизин даңзыже кириеринин
ийинда шийтпирни Тыва Республиканың
а культу-ра салгалының объектилерин
алаар кылдыр төлээлеттирген орган-
саналдап киригени-биле хүлээп алыр.

2. Культу-ра салгалының объектизин
ыже кириеринин дугайында шийтпир
оп алыры-биле культу-ра салгалының
ктилерин камгалаар орган Тыва Рес-
иканың Чаззаанче дараазында доку-
илерни кириер:

1) культу-ра салгалының илередип тып-
объектизин даңзыже кириеринин ду-
нда;

2) күрүнениң төөгү-культу-ра эксперти-
ның түнелин;

3) объектинин адының дугайында ме-
и;

4) объектинин тывылган үезинин дуга-
а азы тургускан чылының дугайында,
бъектинин кол-кол өскерилгелеринин
тургускан) чылының болгаш (азы) оон-
холбашкан төөгүлүг болуушкунуң
ның дугайында;

5) объектинин турар черинин дугайын-

объектинин төөгү-культу-ра уjur-
ының категориязының дугайында
илерни;

6) объектинин хевиринин дугайында
ни;

7) объектинин даңзыже кириеринин
идалаары болуп турар болгаш албан
алаар уjurлуг онзагай чүүлдеринин
гезин;

8) объектинин девискээринин кызыгаар-
ың бижилгезин;

9) объектинин фото-чуруктуг көргү-

1) культу-ра салгалының объектизи-
зинин болгаш культу-ра салгалының
изинин ажыглакчызының дугайында
ни;

2) чер участогунун ээзинин дугайын-
а чер участогунун ажыглакчызының
инда, ол ышкаш археологтуг салгал
изинин турар кызыгаарының иштин-
а участогун ажыглаарының хоойлу-
талазы-биле чурумунун дугайында
перни.

Регионалдыг уjur-дузалыг куль-
алгалының объектизин азы тус чер
ипалдыг) уjur-дузалыг культу-
ының объектизин даңзыже кири-
дугайында азы ыңдыг объектинин
же кириерин чөпшээривезинин ду-
а шийтпирни Тыва Республиканың
«Россия Федерациязының чоннары-
льту-ра салгалының объектилеринин
нүн болгаш культу-ра тураскаалдары-
дугайында» Федералдыг хоойлунун
лүнде айыттыг документилерни
ра салгалының объектилерин камга-
рганче кириген үеден, бир чылдан
эвес хуусаада хүлээп алган турар
г.

Культу-ра салгалының объектилерин
аар орган регионалдыг уjur-дуза-
льту-ра салгалының илередип тыпкан
изинин азы тус чер (муниципал-
jur-дузалыг культу-ра салгалының
ип тыпкан объектизинин ээзинге
жыглакчызынга ол культу-ра салга-
объектизин даңзыже кириеринин,
а ол объектинин даңзыже кириерин
ивезинин дугайында Тыва Респуб-
и Чаззааның шийтпиринин дугайында
и, — Тыва Республиканың Чаззааның
р хүлээп алган хүнүнден, үжен хо-
гузунда, дыңнадыр.

Чүүл. Регионалдыг уjur-дузалыг
ра салгалының объектизин бол-
культу-ра салгалының илередип
и объектизин кадагалаар талазы-
жылдарны чорударында даалга-
лгаш чөпшээрелди бээринин чу-

1. Регионалдыг уjur-дузалыг культу-
ра салгалының объектизин болгаш культу-
ра салгалының илередип тыпкан объек-
тизин кадагалаар талазы-биле ажылдар-
ны чорударында даалгаларны болгаш
чөпшээрелдерни бээрин культу-ра салга-
лының объектилерин камгалаар орган ол
объектинин ээзи азы ажыглакчызы болуп
турар хуу кижиинин азы юридиктиг эргелиг
чернин культу-ра салгалының объектизин
кадагалап арттырар талазы-биле ажылдар-
ны чорудары эргежогун барымдаалаан,
ажылдың сорулгаларын болгаш кылып
болгу дег хемчээлин айытканы-биле, кири-
ген билдиринишкинге үндезилеп боттан-
дырар.

2. Билдиринишкини алган соонда куль-
ту-ра салгалының объектилерин камгалаар
орган төлөвилээр кылдыр даалганы бээр.

Даалганы баш бурунгаар шинчилелдер
кылган материалдарга үндезилеп ажылдап
кылып болгаш олче төлөвилел ажылдарын
күүседиринин эргежог чугулазының, оочу-
рунун болгаш хуусааларының дугайында,
оларны тудуп тургузарының дугайында ме-
дээлерни, а ол ышкаш федералдыг болгаш
республика хоойлужудулгалы-биле дүүш-
түр өске-даа медээлерни кириер.

3. Регионалдыг уjur-дузалыг культу-
ра салгалының объектизин кадагалаар тала-
зы-биле ажылдар чорударында төлөвилер
документизин көргениниң болгаш дугу-
рушканының соонда культу-ра салгалының
объектизинин ээзинге (ажыглакчызынга),
федералдыг хоойлужудулганың негелде-
лерин барымдаалааны-биле база күрүне-
ниң төөгү-культу-ра экспертиязының эки
деп үндүрген түнели барда, ол объектинин
кадагалаар талазы-биле ажылдар бүдүр-
еринге бижимел чөпшээрелди бээр.

Чөпшээрелге культу-ра салгалының
объектизинин адын, чөпшээрелдин күш-
түг болур хуусаазын, федералдыг бол-
гаш республика хоойлужудулгалы-биле
дүүштүр өске-даа медээлерни айтыр.

4. Регионалдыг уjur-дузалыг культу-
ра салгалының объектизин, культу-ра салгалы-
ның илередип тыпкан объектизин кадага-
лаар талазы-биле ажылдарны чорударында
даалга бээр хуусаазы, а ол ышкаш оларны
кадагалаар талазы-биле ажылдар чоруда-
рында төлөвилел документизин дугуржуру
бо чүүлдүн 1 кезээ-биле көрдүнген билди-
ринишкинин культу-ра салгалының объекти-
лерин камгалаар органче кирген хүнүнден
эгелеп, 30 календарылыг хүнден көвүдес
ужурлуг.

5. Регионалдыг уjur-дузалыг куль-
ту-ра салгалының объектизин кадагалап
арттырар талазы-биле ажылдарны, олар-
ны чорудар кылдыр доктааткан чурумун
хажытканда, культу-ра салгалының объек-
тилерин камгалаар орган түр соксадыр
болгаш чүгле ол органның бижимел
чөпшээрели-биле ажылды уламчылаан
бооп болур.

14 чүүл. Регионалдыг уjur-дуза-
лыг культу-ра салгалының объекти-
леринде азы тус чер (муниципалдыг)
уjur-дузалыг культу-ра салгалының
объектилеринде культу-ра салгалының
объектизинин дугайында медээ бар би-
жилгелерни болгаш демдектерни тургу-
зарының чуруму

1. Культу-ра салгалының объектилерин-
ге культу-ра салгалының объектилеринин
дугайында медээ бар бижикти болгаш дем-
декти тургузар (моон сонгаар — инфор-
мастыг бижиктер болгаш демдектер дээр).

2. Регионалдыг уjur-дузалыг культу-
ра салгалының объектилеринге информастыг
бижиктер болгаш демдектер тургузар та-
лазы-биле хүлээлгени регионалдыг уjur-
дузалыг культу-ра салгалының объектиле-
ринин ээлеринге дагзыр.

3. Регионалдыг уjur-дузалыг культу-
ра салгалының объектилеринге информастыг
бижиктерни болгаш демдектерни регио-
налдыг уjur-дузалыг культу-ра салгалының
объектилерин даңзыже кириген хүнден
эгелеп, үш айдан орайтапайн тургускан
турар.

4. Регионалдыг уjur-дузалыг культу-
ра салгалының объектилеринге тургузар

информастыг бижиктерге болгаш демдек-
терге кириер чүүлдер:

1) культу-ра салгалының объектизинин
адының дугайында медээни;

2) культу-ра салгалының объектизинин
төөгү-культу-ра уjur-дузалының категория-
зының дугайында медээни;

3) культу-ра салгалының объектизинин
тывылган үезинин дугайында, ол объекти-
нин кол өскерилгелеринин (эде тургускан)
чылының болгаш (азы) оон-биле холбаш-
кан төөгүлүг болуушкуннарның чылының
дугайында медээни;

4) культу-ра салгалының объектизи
күрүне камгалалында турарын айтыр;

5) регионалдыг уjur-дузалыг культу-
ра салгалының объектизинин ээзинин азы
регионалдыг уjur-дузалыг культу-ра салга-
лының объектизинин ажыглакчызының
тодараткан өске-даа медээлерин кириер.

5. Регионалдыг уjur-дузалыг культу-
ра салгалының объектилеринде информастыг
бижиктерниң болгаш демдектерниң эски-
зинин төлөвилелин, регионалдыг уjur-
дузалыг культу-ра салгалының объектиле-
ринде информастыг бижиктерни болгаш
демдектерни белеткеп кылып болгаш
тургузар талазы-биле ажылдарны чоруда-
рын культу-ра салгалының объектилерин
камгалаар орган-биле дугурушкан турар
ужурлуг.

6. Регионалдыг уjur-дузалыг культу-
ра салгалының объектилеринде информастыг
бижиктерниң болгаш демдектерниң эски-
зинин төлөвилелин культу-ра салгалының
объектилерин камгалаар орган-биле ду-
гуржуру, ону регионалдыг уjur-дузалыг
культу-ра салгалының объектизинин ээзи
азы регионалдыг уjur-дузалыг культу-
ра салгалының объектизинин ажыглакчызы
чагаа-бижик кириген хүнден эгелеп, 30 ка-
лендарылыг хонук дургузунда кылып.

7. Регионалдыг уjur-дузалыг культу-
ра салгалының объектилеринде информастыг
бижиктерниң болгаш демдектерниң эски-
зинин төлөвилелин дугуржурунун, регио-
налдыг уjur-дузалыг культу-ра салгалының
объектилеринде информастыг бижиктерни
болгаш демдектерни белеткеп кылып бол-
гаш тургузар талазы-биле ажылдарны чо-
рударының чурумун культу-ра салгалының
объектилерин камгалаар орган тодарадыр
болгаш доктаалы-биле бадылаар.

8. Регионалдыг уjur-дузалыг культу-
ра салгалының объектилеринде информастыг
бижиктерни болгаш демдектерни дараа-
зында таварылгаларда адырган бооп бо-
лур:

1) культу-ра салгалының объектизин ка-
дагалаар талазы-биле ажылдар чорудар;

2) регионалдыг уjur-дузалыг культу-
ра салгалының объектизинин төөгү-культу-
ра уjur-дузалының категориязы өскерилген-
де азы тургускан чурум езугаар даңзыже
кириген өске-даа өскерилгелер барда,
информастыг бижиктерни болгаш демдек-
терни солаан таварылгада;

3) культу-ра салгалының объектизин
даңзыдан ал каапкан таварылгада.

9. Регионалдыг уjur-дузалыг культу-
ра салгалының объектилеринде тургускан
информастыг бижиктер болгаш демдек-
тер үрелген азы читкен таварылгада, ол
объектилеринин ээлери оларның үрелген
болгаш читкен фактызын илереткен хүн-
ден үш айдан орайтапайн, информастыг
бижиктерни болгаш демдектерни катап
тургузар азы солур.

10. Регионалдыг уjur-дузалыг культу-
ра салгалының объектилеринде тургускан
информастыг бижиктерниң болгаш дем-
дектерниң бүдүн-бүрүнүн хандылар тала-
зы-биле хүлээлгени регионалдыг уjur-ду-
залыг культу-ра салгалының объектизинин
ээзинин, регионалдыг уjur-дузалыг культу-
ра салгалының объектизинин ажыглак-
чызының камгалал кылып хүлээлгезинин
сөзүглелинче кириер.

11. Культу-ра салгалының объектиле-
рин камгалаар орган федералдыг уjur-
дузалыг культу-ра салгалының объектиле-
ринде информастыг бижиктерни болгаш
демдектерни массалыг коммуникациялар
адырында контроль болгаш хайгаарал та-

лазы-биле база культу-ра салгалын камга-
лаар талазы-биле хүлээлгелерни боттан-
дырып турар күүсекчи эрге-чагырганың
федералдыг органы-биле дугуржулга езу-
гаар тургузар эргелиг.

12. Тус чер (муниципалдыг) уjur-дуза-
лыг культу-ра салгалының объектилеринге
информастыг бижиктерни болгаш дем-
дектерни тургузарының чурумун тус чер
бот-башкарылга органының нормативтиг
хоойлу-дүрүм актызы-биле тодарадыр.

15 чүүл. Тыва Республиканың девис-
кээринде регионалдыг уjur-дузалыг
культу-ра салгалының объектилерин,
тус чер (муниципалдыг) уjur-дузалыг
культу-ра салгалының объектилерин
камгалаар зоналарның кызыгаарларын
бадылаар

1. Культу-ра салгалының объектилерин
камгалаар зоналарның кызыгаарларын,
черлерни ажыглаарының чурумун болгаш
ол зоналарның кызыгаарларында хоорай
тударының чурумун культу-ра салгалы-
ның объектилерин камгалаар зоналарның
төлөвилелинге болгаш күрүнениң төөгү-
культу-ра экспертиязының дараазында
түнелинге үндезилеп бадылаар:

1) регионалдыг уjur-дузалыг культу-
ра салгалының объектилеринге хамаарыш-
тыр — Тыва Республиканың культу-ра сал-
галының объектилерин камгалаар күрүне
органының саналдап киригени-биле Тыва
Республиканың Чаззаа;

2) тус чер (муниципалдыг) уjur-дуза-
лыг культу-ра салгалының объектилеринге
хамаарыштыр — тус чер (муниципалдыг)
уjur-дузалыг культу-ра салгалының объек-
тилерин турар девискээрге Тыва Респуб-
ликаның культу-ра салгалының объектилерин
камгалаар күрүне органының саналдап
киригени-биле Тыва Республиканың му-
ниципалдыг тургузулгаларының тус чер
бот-башкарылга органнары бадылаар.

2. Культу-ра салгалының объектилерин
камгалаар зоналарның кызыгаарларынга
Тыва Республиканың Чаззаа культу-ра сал-
галының объектизинин хевиринге болгаш
тургузуунга хамаарыштыр черлерни туду-
рының болгаш ажыглаарының база куль-
ту-ра салгалының объектилерин камгала-
арында дузалыг болуп турар негелделер
тургузар сорулга-биле ол черлерни бөлү
ктеп ажыглаарының онза чурумун тургу-
зар.

3. Культу-ра салгалының объектилерин
камгалаар зоналарның бадылаттыг кы-
зыгаарларын, ол зоналарның кызыгаар-
ларында черлерни ажыглаарының бол-
гаш хоорай тударының чурумун хоорай
тударының документилеринге өөренип
көөр болгаш көргүзөр, оларның дугайын-
да медээлерни Россия Федерациязының
чоннарының культу-ра салгалының объек-
тилеринин (төөгүнүн болгаш культу-ра ту-
раскаалдарының) чаңгыс аай күрүне даң-
зызынче доктааткан чурум езугаар кириер
болгаш шимчeves эт-хөрөңгинин күрүне
кадастрын чорудар талазы-биле ажыл-чо-
рудулганы боттандыраар органче доктаат-
кан чурум езугаар кириер.

4. Культу-ра салгалының объектизин
камгалаар зоналарны тургузар дугайында
шийтпирге үндезилеп тыптып турар чер
участоктарында эргени кызыгаарлаары
күрүне бүрүткелинге хамааржыр.

5. Культу-ра салгалының объектизин
камгалаар зоналарның кызыгаарларын,
ол зоналарның кызыгаарында черни
ажыглаарының болгаш хоорай тударының
чурумун бадылаан күрүне эрге-чагырга
органы азы тус чер бот-башкарылга ор-
ганы документилер организастаар чурум-би-
ле дүүштүр зоналар тургузары-биле хол-
башкан шупту документилеринин болгаш
материалдарның учедун болгаш кадагала-
лын боттандыраар.

16 чүүл. 1. Тураскаал азы ансамбль-
дин девискээринде чер тургузуунун, чер
ажылының, тудуг талазы-биле, мелиора-
тивтиг, ажил-агыжы болгаш өске-даа
ажылдарны төлөвилээри болгаш чору-
дары хоруглуг, ол тураскаалдың азы
ансамбльдин болгаш (азы) оларның де-
вискээрлерин камгалаар талазы-биле, а

ол ышкаш тураскаалдың азы ансамблдин бүдүн-бүрүнүн үрейн турар болгаш оларның үрелиринин, бустурунун азы узуткап чок кылырының айылын тургуспайн турар ажыл-агыйжы ажыл-чорудулгадан аңгыда.

2. Онза солун черлериниң девискээрин ажыглаарының шынарын, ол девискээрин ажыглаарына кызыгаарлаашкынны болгаш ажыл-агыйжы ажыл-чорудулга кылырына, онза солун черлериниң девискээринге төлөвилел болгаш тудуг тургузарына негелделерни федералдыг уjur-дузалыг культура салгалының объектилеринге хамаарыштыр культура салгалының объектизин камгалаар федералдыг орган база регионалдыг уjur-дузалыг культура салгалының объектилеринге болгаш тус чер (муниципалдыг) уjur-дузалыг культура салгалының объектилеринге хамаарыштыр культура салгалының объектилерин камгалаар орган тодарадыр, Россия Федерациязының Хоорай тудар ажыл-чорудулга кодекси-биле дүүштүр ажылдап кылып турар тудуг тударының дүрүмүнче болгаш девискээрлерни зоналарының схемазынче кириер.

17 чүүл. **Культура салгалының объектизиниң девискээринге болгаш оон камгалал зоналарына транспорт херекселенингиң шимчээшкенин кызыгаарлаарының азы хорурунун чуруму**

Тыва Республиканың Чазаа культура салгалының объектилерин камгалаар органының түннелинге үндезилеп, культура салгалының объектизиниң девискээринге болгаш оон камгалал зоналарына культура салгалының объектизиниң бүдүн-бүрүнүн болгаш камгалалын хажыдарының айылы тургустунган таварылгада, транспорт херекселенинги шимчээшкенин кызыгаарлаарының азы хорурунун дугайында шиптирни хүлээп алыр. Айтык шиптирни хүлээп алырда, республиканың орук ажылының талазы-биле органың болгаш орук шимчээшкенингиң айылы чок чоруун хандырып турар органнарның санал-оналын барымдаалаар.

18 чүүл. **Культура салгалының объектилеринге хора чедирип болур чер ажылдарын, тудуг ажылдарын, мелиоративтиг, ажыл-агыйжы болгаш өске-даа ажылдарны түр соксадыры**

1. Чер ажылдарын, тудуг ажылдарын, мелиоративтиг, ажыл-агыйжы болгаш өске-даа ажылдарны, бир звес «Россия Федерациязының чоннарының культура салгалының объектилериниң (төөгүнүн болгаш культура тураскаалдарының) дугайында» Федералдыг хоойлунун 3 чүүлү-биле тодартыглан культура объектилериниң демдектери бар объектини илереткен таварылгада, ажыл күүседикчизи доп-дораан түр соксадыр.

Ажыл күүседикчизи культура салгалының объектилерин камгалаар талазы-биле Тыва Республиканың күүсекчи эрге-чагыргазының төлээлеттирген органына ол илереттинген объект дугайында дораан дыңдадыр.

2. Бо чүүлдүн 1 кезээнде айтык ажылдарны, а ол ышкаш культура салгалының объектизиниң байдалын баксырадыр, оон бүдүн-бүрүнүн болгаш камгалалын хажыдып болур ажылдарны чагыкчы азы күүседикчи культура салгалының объектилерин камгалаар органың чогуур бижин, азы болза культура салгалының объектизин камгалаар федералдыг органың бижимел сагындырыын алган соонда, дораан соксадыр уjurлуг.

3. Культура салгалының объектилериниң демдектери бар объектини узуткап чок кылырының айылын узуткаар талазы-биле хемчеглер хүлээп алдыглан таварылгада, азы культура салгалының объектизиниң бүдүн-бүрүнүн болгаш кадагалалын үрээриниң айылы чайлаттыглан таварылгада, түр соксаткан ажылдарны культура салгалының объектилерин камгалаар органың бижимел чөпшээрели-биле катап тургускан боол болур.

Культура салгалының объектилериниң демдектери бар объектини узуткап чок кылырының айылын узуткаар талазы-биле ажылдарны, культура салгалының объектизиниң бүдүн-бүрүнүн болгаш кадагалалын үрээриниң айылын тургузуп турар ажылдарны чорударының төлөвилелин өскер-

тирин, чок болза айтыглан ажылдарны шипчизин өскертирин бо чүүлдүн 1 кезээнде айтык ажылдарны кылыры-биле чагык кириген кижиниң акша-хөреңгизинден чорудар.

19 чүүл. **Культура салгалының объектилерин кадагалаар, ажыглаар, делгедир болгаш күрүнө камгалалының талазы-биле күрүнө контролон организаастаары**

1. Культура салгалының объектилерин кадагалаар, ажыглаар, делгедир болгаш күрүнө камгалалының талазы-биле күрүнө контролон культура салгалының объектилериниң байдалын, оларны ажыглаарының чурумун болгаш культура салгалының объектилерин камгалаар девискээрлерге болгаш зоналарга ажылдар чорударының негелделерин сагып турарын хынаар арга-биле боттандыраар.

2. Тыва Республиканың күрүнө эрге-чагыргазының органнары культура салгалының объектилерин кадагалаар, ажыглаар, делгедир болгаш күрүнө камгалалының талазы-биле күрүнө контролон Россия Федерациязының Чазааның тургускан чуруму езугаар боттандыраар.

20 чүүл. **Культура салгалының объектизиниң ээзиниң болгаш ажыглакчызының камгалал хүлээлгезин белеткеп кылырының чуруму**

1. Культура салгалының объектилерин камгалаар орган дараазында объектилерге хамаарыштыр культура салгалының объектизиниң ээзиниң болгаш ажыглакчызының камгалал хүлээлгезин белеткеп кылыр:

1) массалыг коммуникациялар адырына контроль болгаш хайгаарал талазы-биле база культура салгалының объектилерин камгалаар талазы-биле хүлээлгелерни боттандырып турар күүсекчи эрге-чагырганың федералдыг органы-биле дугуржулга езугаар федералдыг уjur-дузалыг культура салгалының объектилеринге;

2) регионалдыг уjur-дузалыг культура салгалының объектилеринге хамаарыштыр.

2. Тыва Республиканың муниципалдыг тургузуунун тус чер чагыргазы культура салгалының объектизиниң ээзиниң болгаш ажыглакчызының тус чер (муниципалдыг) уjur-дузалыг культура салгалының объектилеринге хамаарыштыр камгалал хүлээлгезин белеткеп кылыр.

21 чүүл. **Төөгү-культураның камгалалдыг черлери**

1. Кайгамчык бүдүн төөгү-культура болгаш бойдус комплекзин тургузуп турар, тускай чурум-биле тудар уjurлуг онза солун черлерни республика азы тус чер уjur-дузалыг төөгү-культураның камгалалдыг черлеринге хамаарыштырарының дугайында шиптирни Тыва Республиканың культура салгалының объектилерин камгалаар күрүнө органының саналдап киригени езугаар Тыва Республиканың Чазаа азы тус чер бот-башкарылганың органы, күрүнениң төөгү-культура экспертизаның түннелинге үндезилеп хүлээп алыр.

2. Республика уjur-дузалыг төөгү-культураның камгалалдыг черин организаастаарының чурумун, оон кызыгаарын болгаш тудуп тургузарының чурумун, оон кызыгаарын болгаш тудуп тургузарының чурумун, Тыва Республиканың культура салгалының объектилерин камгалаар күрүнө органының саналдап киригени-биле, Тыва Республиканың Чазаа тургузар.

Тус чер уjur-дузалыг төөгү-культураның камгалалдыг черин организаастаарының чурумун, оон кызыгаарын болгаш тудуп тургузарының чурумун тус чер бот-башкарылга органы Тыва Республиканың культура салгалының объектилерин камгалаар күрүнө органы-биле дугуржулга езугаар тургузар.

3. Республика азы тус чер уjur-дузалыг төөгү-культураның камгалалдыг чериниң кызыгаарын девискээринде ол камгалалдыг чер турар муниципалдыг тургузугунун тус чер бот-башкарылга органы-биле дугуржулга езугаар Тыва Республиканың культура салгалының объектилерин камгалаар күрүнө органы төөгү-культураның тургузуг планына болгаш (азы) саналдап турар кызыгаарны тургузарын барымдаалаан өске-даа документилерге болгаш материалдарга үндезилеп, тодарадып тургузар.

4. Республика азы тус чер уjur-дузалыг

төөгү-культураның камгалалдыг черлерин кызыгаарлаарының болгаш тудуп тургузарының чурумунун дугайында медээлерни амгы күштүг болуп турар хоойлужудулга-биле дүүштүр күрүнениң чер кадастрынче кириер уjurлуг.

22 чүүл. **Төөгүлүг суурларга хамаарыштыр ажылдап кылыр хоорай тударының документилерин база хоорай тударының регламентилерин дугуржурунун чуруму**

1. Төөгүлүг суурларга хамаарыштыр ажылдап кылган хоорай тударының документилерин база культура салгалының объектилериниң база оларның камгалал зоналарының девискээрлериниң кызыгаарының тургускан, муниципалдыг тургузугларның тудуун тударының дүрүмүнче кириген, хоорай тударының регламентилерин культура салгалының объектилерин камгалаар орган-биле албан чурум езугаар дугуржуру.

Культура салгалының объектилерин камгалаар орган айтык дугуржулганы культура салгалының объектилериниң күрүнө камгалалының талазы-биле Россия Федерациязының Чазааның бүрүн эрге бергени күүсекчи эрге-чагырганың федералдыг органының эки дээн үнелелдиг түннелинге үндезилеп чорудар.

Төлээлеттирген орган-биле дугуржулга эртпээн документилерни бадыткаар кылдыр хүлээвес.

2. Төөгүлүг суурларга хамаарыштыр ажылдап кылган хоорай тударының документилерин, база культура салгалының объектилериниң база оларның камгалал зоналарының девискээрлериниң кызыгаарының иштинге тургускан, Тыва Республиканың муниципалдыг тургузугларның тудуун тударының дүрүмүнче кириген хоорай тударының регламентилерин культура салгалының объектилерин камгалаар органче, оларның күүселдезиниң контролон организаастаары-биле кириер.

23 чүүл. **Культура салгалының адырынга хоойлужудулганы үрээни дээш харысалга**

Культура салгалының адырынга хоойлужудулганы үрээни дээш албан-дужаалдыг кижилер, хуу кижилер база юридиктиг эргелиг черлер Россия Федерациязының хоойлужудулгазы-биле дүүштүр кеземче, административтиг болгаш өске-даа юридиктиг харысалганы алыр.

24 чүүл. **Бо Хоойлунун күштүг болуп кирери**

1. Бо Хоойлу ону албан-езузу-биле парлаан хүнден эгелеп күштүг болуп кирер.

2. Бо Хоойлунун күштүг болуп кирген хүнүнден эгелээш, дараазында хоойлуларны күжүн чидирген деп санаар:

1) 2000 чылдың февраль 9-та № 391 «Тыва Республиканың чоннарының төөгү-культура салгалын камгалаарының болгаш ажыглаарының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузун (Тыва Республиканың хоойлужудулгаларының чыындызы, 2001 чыл, № 1, 139 чүүл);

2) 2001 чылдың декабрь 7-де № 1255 «Тыва Республиканың чоннарының төөгү-культура салгалын камгалаарының болгаш

«Тыва Республикага хоорай тударының ажыл-чорудулгазының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кириер дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламент) 2012 чылдың декабрь 25-те хүлээп алган

1 чүүл

2006 чылдың июнь 23-те № 1741 УХ-1 «Тыва Республикага хоорай тударының ажыл-чорудулгазының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга («Тувинская правда», 2006 чылдың август 2-де; 2007 чылдың июнь 16-да, август 2-де; 2008 чылдың январь 31-де; 2009 чылдың июнь 6-да; 2010 чылдың февраль 9-та; 2011 чылдың июнь 21-де, декабрь 30-де; «Шын», 2007 чылдың июнь 5-те, август 23-те; 2009 чылдың июнь 9-та; 2010 чылдың январь 19-та; 2011 чылдың июнь 21-де, декабрь 31-де) дараазында өскерилгелерни кириер:

1) 11-ги чүүлдүн 3 кезээниң 2 пунктузунун адаанда «г» пунктуга «, федералдыг уjur-дузалыг төөгүлүг суурларның девискээрлерин болгаш регионалдыг уjur-дузалыг

ажыглаарының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелериниң дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузун («Тувинская правда», 2001 чылдың декабрь 27-де; 2002 чылдың 1-де);

3) 2004 чылдың май 28-те № 74 «Тыва Республиканың чоннарының культура салгалын камгалаарының болгаш ажыглаарының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелериниң дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузун («Тувинская правда», 2004 чылдың июнь 5-те);

4) 2004 чылдың ноябрь 26-да № 1 УХ-1 «Тыва Республиканың чоннарының төөгү-культура салгалын камгалаарының болгаш ажыглаарының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелериниң дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузун («Тувинская правда», 2004 чылдың декабрь 9-та; «Шын», 2004 чылдың декабрь 16-да);

5) 2007 чылдың июнь 18-те № 144 «Тыва Республиканың чоннарының культура салгалын камгалаарының болгаш ажыглаарының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелериниң дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузун («Тувинская правда», 2007 чылдың июнь 23-те);

6) 2008 чылдың январь 25-те № 52 УХ-1 «Тыва Республиканың чоннарының культура салгалын камгалаарының болгаш ажыглаарының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелериниң дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузун («Шын», 2008 чылдың январь 1-де; «Тувинская правда», 2008 чылдың январь 31-де);

7) 2009 чылдың октябрь 20-де № 1 УХ-1 «Тыва Республиканың чоннарының төөгү-культура салгалын камгалаарының болгаш ажыглаарының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунун 11 чүүл бешки абзазының күжүн чидирген дараазындагы дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузун («Шын», 2009 чылдың ноябрь 14-те; «Тувинская правда», 2009 чылдың ноябрь 17-де);

8) 2011 чылдың апрель 25-те № 1 УХ-1 «Тыва Республиканың культура салгалы-биле чамдык хоойлужудулга акты-биле өскерилгелер кириериниң дугайында» («Шын», 2011 чылдың май 12-де; «Тувинская правда», 2011 чылдың май 14-те);

9) 2012 чылдың июль 9-та № 1 ДХ-1 «Тыва Республиканың чоннарының төөгү-культура салгалын камгалаарының болгаш ажыглаарының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кириериниң дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузун («Тувинская правда», 2012 чылдың июль 31-де; «Шын», 2012 чылдың август 2-де).

Тыва Республиканың Баштыңы Ш. КАРА-ОО

**Кызыл хоорай
2013 чылдың январь 18
№ 1772 ДХ-1**

төөгүлүг суурларның девискээрлериниң сөстөрнү немээр;

2) 13-кү чүүлдү күжүн чидирген санаар;

3) 16-гы чүүлдүн 3 кезээнде «, бо Хоойлузун 13 чүүлүн барымдаалааны-биле» сөстөрнү ап кааптар;

4) 21-ги чүүлдүн ийги абзазында «хуу» деп сөстөрнү «бир хуу» деп сөс-биле солуур.

2 чүүл

Бо Хоойлу ону албан-езузу-биле парлаан хүнден эгелеп күштүг болуп кирер.

Тыва Республиканың Баштыңы Ш. КАРА-ОО

**Кызыл хоорай
2013 чылдың январь 11
№ 1757 ДХ-1**

Тыва Республиканың кадык камгалалының медицина болгаш фармацев-
ажылдакчыларының социал деткимчезининг хемчеглерининг дугайында»
Тыва Республиканың Хоойлузунун
2 база 3 чүүлдеринге өскерилгелер кирирининг дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи)
2012 чылдың декабрь 25-те хүлээп алган

Чүүл
04 чылдың декабрь 29-та № 1135 УХ-1
Республиканың кадык камгалалының
ина болгаш фармацевтика ажилдак-
чының социал деткимчезининг хемчег-
инг дугайында» Тыва Республиканың
узуунун («Тувинская правда», 2004
н декабрь 31-де; 2007 чылдың июнь
012 чылдың февраль 16-да; «Шын»,
ылдың июнь 5-те; 2012 чылдың фев-
5-да) 2 база 3 чүүлдеринге дараазында
лгелерни кириер:
2-ги чүүлдун тоску абзазында «Тыва
ликаның Хоойлузу-биле» деп сөстөрни

«2004 чылдың декабрь 29-та № 1054 УХ-1
Тыва Республиканың Хоойлузу-биле» деп
сөстөр-биле солугур;
2) 3-кү чүүлдун ийиги абзазын күжүн
чидирген деп санаар.

2 чүүл

Бо Хоойлу ону албан-езузу-биле парлаан
хүнден эгелеп күштүг болуп кирер.

Тыва Республиканың Баштыңы
Ш. КАРА-ООЛ

Кызыл хоорай
2012 чылдың январь 11
№ 1778 ДХ-1

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ЧАЗААНЫҢ АЙТЫШКЫНЫ

циал адырның күрүне (муниципалдыг) албан черлерининг ажил-
дарының күш-ажыл төлевирининг системазын үе-чада аайы-биле
сайзыраңгайжыдарының талазы-биле хемчеглер дугайында

2012 чылдың декабрь 15 №405-р Кызыл хоорай

12 чылдың май 7-де Россия Фе-
дерацияның Президентизининг «Күрү-
социал политиказын күүседир-
лазы-биле хемчеглер дугайында»
Чарлыын күүседир сорулга-биле:
Дараазында чүүлдерни бадылаар:
2-2018 чылдарда социал адырның күрү-
ниципалдыг) албан черлерининг ажил-
арының күш-ажыл төлевирининг систе-
е-чада аайы-биле сайзыраңгайжыда-
талазы-биле хемчеглерининг планын
оңгаар-хемчеглерининг планы дээр);
иал адырның күрүне (муниципал-
бан черлерининг ажилдакчылары-
ш-ажыл төлевирининг системазын

үе-чада аайы-биле сайзыраңгайжыдары-
ның айтырыгларының талазы-биле ве-
домстволар аразының ажилчын бөлүү-
нүн составын (моон соңгаар-ведомство-
лар аразының ажилчын бөлүү дээр).

2. Тыва Республиканың күүсекчи эрге-
чагырга органнары ай санында, отчеттук
үенин соонда үнген айның 25-тиң хүнүнге
чедир, хемчеглерининг планының күүселде-
зининг чоруп турарының дугайында медээни
Тыва Республиканың Саң-хөө яамызынче,
Тыва Республиканың Кадык камгалал бол-
гаш социал хөгжүлдө яамызынче кириер.

3. Тыва Республиканың тус чер бот-
башкарылга органнарынга ай санында,

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ДЭЭДИ ХУРАЛЫНЫҢ (ПАРЛАМЕН- ТИЗИНИҢ) ДОКТААЛЫ

Тыва Республиканың девискээринде географтыг объектилерни —
көдээ суурларны эде адаарын саналдаар дугайында

«Географтыг объектилерининг аттарының
дугайында» 1997 чылдың декабрь 18-те
№152-ФЗ Федералдыг хоойлу, «Тыва Рес-
публиканың административ-девискээрлиг
тургузуунун дугайында» 2011 чылдың де-
кабрь 12-де №1054 Тыва Республиканың
Конститутуг хоойлузу, 2012 чылдың ноябрь
29-та №ШК-6-4111/12 Тыва Республиканың
Баштыңы — Чаззааның Даргазының
кыйгыры болгаш Тыва Республиканың
Баштыңы—Чаззааның Даргазының кириген
документилери езугаар Тыва Республиканың
Дээди Хуралының (парламентизининг)
доктаадыры болза:

1.Тыва Республиканың девискээринде
географтыг объектилерни көдээ суурларны
эде адаар болгаш бо доктаалга кошкан
калсырылга езугаар административ-девис-
кээр аайы-биле аңгылаан объектилерининг
Ниити-российжи классификаторже көдээ

суурларны кириер деп Тыва Республиканың
Баштыңы — Чаззааның Даргазының саналын
деткиер.

2. Бо доктаалдың 1 пунктузунда айыт-
тынган географтыг объектилерни эде адаа-
рын үндезилээн доктаалды материалдары
болгаш документилери-биле кады күрүне
регистрациязының, кадастрның болгаш
картографияның Федералдыг албан черинче
чорудар.

3. Бо доктаалды республиканың «Тувин-
ская правда» болгаш «Шын» солуннарынга
парлаар.

4. Бо доктаал ону хүлээп алган хүнден
күштүг боор.

Тыва Республиканың Дээди Хуралы-
ның (парламентизининг) Даргазы
К. ДАВАА.

2013 чыл январь 23. Кызыл хоорай.

отчеттук үенин соонда үнген айның 20-ин
хүнүнге чедир, хемчеглерининг планының күү-
селдезининг чоруп турарының дугайында ме-
дээни Тыва Республиканың Өөредилге бол-
гаш эртем яамызынче, Тыва Республиканың
Культура яамызынче кириерин сүмелээр.

4. Хемчеглерининг планының күү-
селдезининг талазы-биле ажилдың башка-
рылгазын ведомстволар аразының ажилчын
бөлүү боттандыраар.

5. Тыва Республиканың Саң-хөө яамы-
зы, Тыва Республиканың Кадык камгалал
болгаш социал хөгжүлдө яамызы хемчеглер
планының күүселдезининг мониторингизин
организаастаар болгаш 2012 чылдың сен-
тябрь 25-те Тыва Республиканың Чаззааның

№316-р айтышкыны-биле тургустунган
социал-экономиктиг хөгжүлденин чугула
көргүзүлгелерининг мониторингизининг тала-
зы-биле комиссиязынга ооң күүселдезининг
чоруп турарының дугайын квартал санында
дыңнадыр.

6. Хемчеглерининг планының күү-
селдезинге контролду Тыва Респу-
бликаның Чаззааның Даргазының ора-
лакчызы—Тыва Республиканың кадык
камгалал болгаш социал хөгжүлдө са-
йыды А.П. Дамба-Хууракка дагзыр.

7. Бо айтышкыны «Тувинская прав-
да» болгаш «Шын» солуннарда парлаар.

Тыва Республиканың Баштыңы—
Чаззааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Тыва Республиканың Чаззааның 2012 чылдың декабрь 15-те
№495-р айтышкыны-биле бадылаан

12-2018 чылдарда социал адырның күрүне (муниципалдыг) албан черлерининг ажилдакчыларының
ажыл төлевирининг системазын үе-чада аайы-биле сайзыраңгайжыдарының талазы-биле хемчеглерининг
планы

Хемчеглерининг ады	Күүседир хуусаазы	Харысалгалыг күүседикчилер
1	2	3
Эргелеп-башкарылга ажилдакчылары-биле күрүне болгаш муници- палбан черлерининг ажилдакчыларының ортумак ажил төлевирининг үүрүнге хыналданы организаастаар Күрүне (муниципалдыг) албан черлеринде албан-дужаалдарны рлап турарының анализин кылыр болгаш дакпырлап турарларның кызырарының талазы-биле хемчеглерни алыр Социал адырның күрүне (муниципалдыг) албан черлерининг ажил- ларының күш-ажыл төлевирининг талазы-биле чогуур нормативтиг оойлу актыларынга өскерилгелер кирирининг дугайында, ооң иш- албан черлерининг удуртукчуларының болгаш ажилдакчыларының ак ажил төлевирининг ортумак ажил төлевиринге деңгизүүрүнүн үкү деңгелин тургузарының талазы-биле нормативтиг эрге-хоойлу арын ажилдап кылыр Тус-тус адырларга күш-ажыл төлевирининг талазы-биле нормативтиг оойлу актыларын сагып турарынга контроль талазы-биле комиссия- тургузар. Комиссиялар чылда 2 катап тус-тус адырларда күш-ажыл рининг байдалының дугайында отчетту ведомстволар аразының ын бөлүүнче кириер Тыва Республиканың Аныяктар болгаш спорт херектерининг талазы- амыга чагыртыр күрүне албан черлерининг ажилдакчыларының күш- өлевирининг дугайында Тыва Республиканың Чаззааның доктаалының лелин ажилдап кылыр болгаш Тыва Республиканың Чаззаанче кириер Чагыргазында турар күрүне (муниципалдыг) албан черлерининг яң удуртукчуларының болгаш ажилдакчыларының ажил-чорудулга- ажыктыгының көргүзүлгелерин күүсекчи эрге-чагырганың федералдыг арының ажил-чорудулганын тус-тус адырларынга хамаарышкан ринге дүүштүр ажилдап кылыр 2012 чылдың май 7-де Россия Федерациязының Президентизининг енин социал политиказын күүседирининг талазы-биле хемчеглерининг нда» №597 болгаш 2012 чылдың июнь 1-де «2012-2017 чылдарда рын эрге-ажыктарынга ажил-чорудулганың национал стратегия- дугайында» №761 чарлыктарында көрдүнген ажилдакчыларның « категорияларының ажил төлевирининг хемчээлинге мониторингини р (үрүне (муниципалдыг) албан черлерининг удуртукчулары-биле күш- ерээлерин (күш-ажыл керээлеринге немелде дугуржулгаларны) ке- үлеер майыынга дүүштүр чарарының талазы-биле ажилды чорудар Албан-дужаалга хүлээп ап турар кижилер-биле күш-ажыл керээлерин чи эрге-чагырганың ажил-чорудулганын ону харылаар федералдыг арының методиктиг сүмелеринге дүүштүр чарар	2012 ч декабрь 2012 ч декабрь 2013 чылдың ян- варь 1-ге чедир 2013 чылдың ян- варь 1-ге чедир 2012-2013 чылдар 2013 чылдың фев- раль 1-ге чедир ай санында 2013 чылдың март 1-ге чедир эргежок чугула аларганда	ТР-ниң Өөредилге, Кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдө, Культура, Аныяктар яамылары, ТР-ниң Өг-бүлө болгаш уруглар херектерининг талазы-биле агентилел, тус чер бот-башкарылга органнары (дугуржулга езугаар) ТР-ниң Өөредилге, Кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдө, Культура, Аныяктар яамылары, ТР-ниң Өг-бүлө болгаш уруглар херектерининг талазы-биле агентилел, тус чер бот-башкарылга органнары (дугуржулга езугаар) ТР-ниң Өөредилге, Кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдө, Культура, Аныяктар яамылары, ТР-ниң Өг-бүлө болгаш уруглар херектерининг талазы-биле агентилел, тус чер бот-башкарылга органнары (дугуржулга езугаар) ТР-ниң Аныяктар болгаш спорт яамызы Тыва Республиканың күүсекчи эрге-чагырга органнары, тус чер бот-башкарылга органнары (дугуржулга езугаар) ТР-ниң Өөредилге, Кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдө, Культура, Аныяктар яамылары, ТР-ниң Өг-бүлө болгаш уруглар херектерининг талазы-биле агентилел, тус чер бот-башкарылга органнары (дугуржулга езугаар) Тыва Республиканың күүсекчи эрге-чагырга органнары, тус чер бот-башкарылга органнары (дугуржулга езугаар) Тыва Республиканың күүсекчи эрге-чагырга органнары, тус чер бот-башкарылга органнары (дугуржулга езугаар)

Расч.счет № 406038104000000000263 Корр.счет № 301018105000000000735
БИК 049304735 ИНН 1701008465 КПП 170101001
ОАО АБ «Народный Банк Республики Тыва» г. Кызыл.
Харылзаа, информация технологиялары болгаш массалыг коммуникациялар адыр
хайгаарал талазы-биле федералдыг албанын Тыва Республика талазы-биле эрге
«Шын» солуну 2012 чылдын декабрь 3-те бүртүктэн. Херечилелдин дугаары -
№ ТУ17-00068. Индекс 11530, 31730.
«Тывалогиграф» ААН-ге парлаан. (Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко, 1).
Солунда парлаттыгын мате риалдарнын авторларынын боддалар редакцияны
ружу-биле дүшпейн барып болур. Айыттыгын саннары болгаш өске-даа факты
дыннадыглары дээш авторлар боттары харыялаар.